

ARVAMUS

Tallinn

Meie: 14.06.2024
1-3/3_2024

kampaania korras naistele ja meestele erinevate hindade kehtestamise kohta kaupade ja teenuste pakkumisel

Käesoleva arvamuse aluseks on soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinikule (*edaspidi „volinik“*) 04.03.2024 esitatud avaldus, kus avaldaja küsis, kas kinnisvaraettevõtte neli päeva kestev kampaania pakkuda naistele naistepäeva raames soodsamaid hindu korteri soetamisel, on sooliselt diskrimineeriv. Antud pöördumisega samal ajal pälvis voliniku tähelepanu ka olukord, kus poes olid naistepäeval meestele madalamad hinnad lillede ostmiseks.

Olles analüüsinud kogutud teavet ning juhindudes oma arvamuses soolise võrdõiguslikkuse seadusest (SoVS), võrdse kohtlemise seadusest (VõrdKS) ja teistest õigusaktidest, leiab volinik, et ärilise kampaania korras eri sugudele erinevate hindade kehtestamine rikub soolise diskrimineerimise keeldu. Ettevõtja võib küll läbi viia erinevaid sooduskampaaniaid, aga selliste kampaaniate raames ei tohi toodete erinev hinnastamine sõltuda kliendi soost.

Asjaolud:

1. Voliniku poole pöördus isik küsimusega, kas kaupade ja teenuste soopõhised allahindlused on sooliselt diskrimineerivad. Näitena tõi ta olukorra, kus kinnisvaraettevõtja pakub kampaania korras naistele kortereid 5% odavamalt.

2. Varasemalt on volinik olnud seisukohal, et erinevate hindade määramine ainuüksi klientide soost lähtuvalt või erineva soo esindajatele erinevate hinnakirjade kehtestamine on reeglina keelatud. Teenuste erinevad hinnad võib kehtestada ainult teenuse olemusest lähtuvalt.¹ Selle seisukoha on volinik võtnud ööklubidega seotud juhtumitega seoses, kus naistele on kehtestatud madalamad hinnad kui meestele. Samas pole volinik hinnanud, kas sama keeld kehtib ka muid kaupu või teenuseid puudutava kampaania korras (s.h. lühiajaliste kampaaniate korral).
3. Volinik analüüsis teiste Euroopa Liidu liikmesriikide praktikaid. Üldjuhul loetakse erinevate hindade kehtestamist eri sugupooltele diskrimineerivaks. Näiteks ei ole üheski analüüsitud riigis võrdse kohtlemise põhimõttega kooskõlas olukord, kus ööklubides tehakse ühest soost isikutele madalam hind. Ka lühiajaliste kampaaniate korral eri hindade kehtestamine erinevale soole on valdavalt loetud diskrimineerivaks. Läbiv seisukoht on, et eri sugudele peab olema tagatud võrdne juurdepääs kaupadele ja teenustele, sõltumata nende olemusest või sisust.

Õiguslikud alused:

4. Eestis kehtib soolise diskrimineerimise keeld kõigis ühiskonnaelu valdkondades (SoVS § 1). Otsene sooline diskrimineerimine leiab aset, kui ühte isikut koheldakse tema soo tõttu halvemini, kui koheldakse, on koheldud või koheldaks teist isikut samalaadses olukorras (SoVS § 3).
5. Kaupade või teenuste pakkumisel isikute erinevat kohtlemist nende soo tõttu ei loeta sooliseks diskrimineerimiseks muuhulgas kui kauba või teenuse ainult või peamiselt ühe sugupoole esindajatele pakkumise eesmärk on õigustatud ja selle saavutamise vahendid proportsionaalsed eesmärgiga (SoVS § 5 lg 2 p 4¹).
6. Sooliselt diskrimineeriv ei ole ka selliste ajutiste soolist võrdõiguslikkust edendavate erimeetmete rakendamine, mis annavad eeliseid alaesindatud soole või vähendavad soolist ebavõrdsust (SoVS § 5 lg 2 p 5).

¹ Voliniku seisukohta saab täies pikkuses lugeda soolise võrdõiguslikkuse seaduse kommenteeritud väljaandest (Juura, Tallinn 2010, lk 60): https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/Sooline_vordoiguslikkus/soolise_vordoiguslikkuse_seadus_kommenteeritud_valjaanne.pdf

² Sama põhimõtte on sätestatud ka Euroopa Nõukogu direktiiv 2004/113/EÜ, 13. detsember 2004, meest ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta seoses kaupade ja teenuste kättesaadavuse ja pakkumisega artikkel 4).

7. Igaühel on õigus vabale eneseteostusele. Igaüks peab oma õiguste ja vabaduste kasutamisel ning kohustuste täitmisel austama ja arvestama teiste inimeste õigusi ja vabadusi ning järgima seadust (Eesti Vabariigi põhiseadus (PS) § 19).
8. Eesti kodanikel on õigus tegelda ettevõtlusega (PS § 31).
9. Erinevat kohtlemist võib kaupade ja teenuste pakkumisel ainult või peamiselt ühe sugupoole esindajatele rakendada siis, kui sel on õigustatud eesmärk ning selle eesmärgi saavutamise vahendid on asjakohased ja vajalikud (Euroopa Nõukogu direktiiv 2004/113/EÜ artikkel 4).

Voliniku hinnang:

10. Igasuguse põhiõiguse realiseerimine saab piiramatult kesta vaid seni, kuni see ei takista mõne teise põhiõiguse realiseerimist.³ Eri sugudele erinevate hindade kehtestamise puhul tekib olukord, kus õigus võrdsele kohtlemisele (PS § 12), s.h. soolisele võrdõiguslikkusele, konkureerib õigusega ettevõtlusvabadusele (PS § 31) ning tegutsemisvabadusele ja enesemääramisõigusele (PS § 19). Võrdne kohtlemine tähendab muuhulgas ka seda, et sama teenuse eest ei küsita eri sugudelt erinevat hinda. Ettevõtlusvabadus on ettevõtja õigus tegelda ettevõtlusega (PS § 31). Riigikohus on rõhutanud, et ettevõtlusvabadus kaitseb ettevõtja võimalust toimida turu tingimustes riigi põhjendamatu sekkumiseta.⁴ Tegutsemisvabaduse ja ka enesemääramisõiguse⁵ üheks erijuhuks on lepinguvabadus. Lepinguvabadus hõlmab vabadust otsustada, kas ja kellega leping sõlmida⁶ ja vabadust kokku leppida tehingu tingimustes⁷, mis hõlmab ka õigust määrata hinda (PS § 19).⁸
11. PS § 12 lõige 1 sätestab üldise võrdsuspõhiõiguse ning sellest on tuletatud isiku õigus mitte saada ebavõrdse kohtlemise osaliseks.⁹ Kui ebavõrdne kohtlemine põhineb isiku tahtest sõltumatutel tunnustel nagu näiteks sugu, tuleb sellise ebavõrdse kohtlemise õigustuseks üldjuhul leida kaalukamad põhjendused.¹⁰ Ka ettevõtlusvabadusega seoses on Riigikohus rõhutanud, et mida intensiivsem on ettevõtlusvabadusse sekkumine, seda mõjuvamad peavad olema sekkumist õigustavad põhjused.¹¹ Samas on seadusandjal õigus reguleerida ettevõtlusvabaduse kasutamise

³ Põhiseaduse § 12 kommentaarid, p 17.

⁴ RKÜKo 09.12.2013, 3-4-1-2-13, p 112

⁵ RKKKo 24.09.2009, 3-1-1-67-09, p 13.3

⁶ RKKKo 24.09.2009, 3-1-1-67-09, p 13.3

⁷ vt RKPJKo 18.05.2015, 3-4-1-55-14, p 56; RKPJKo 30.04.2004, 3-4-1-3-04, p 21

⁸ Põhiseaduse § 19 kommentaarid, p 5

⁹ Samas (PS komm), p 5.

¹⁰ Samas (PS komm), p 6.

¹¹ RKPJKo 10.05.2002, 3-4-1-3-02; RKPJKo 06.07.2012, 3-4-1-3-12, p 51

tingimusi ja seada sellele piiranguid.¹² Ka lepinguvabadust reguleeriv PS § 19 lõige 2 näeb ette erilise piiriklausli, mille kohaselt peab igaüks oma õiguste ja vabaduste kasutamisel järgima ka seadust. Seda klauslit tuleb mõista kui seadusandjale antud volitust seda õigust piirata.¹³

12. Seega on põhiseadus jätnud seadusandjale vabaduse piirata kaalukatel põhjustel nii ettevõtlusvabadust kui lepinguvabadust. Üheks selliseks piiranguks on ka SoVS §-st 3 tulenev keeld kaupade ja teenuste pakkumisel erinevatele sugudele erinevaid hindu kehtestada. Ainukesed selgelt määratletud erandid on olukorrad, mille puhul selline kampaania on käsitletav soolist võrdõiguslikkust edendava erimeetmena SoVS § 5 lg 2 p-le 5 tähenduses või kui sellel on muu õigustatud eesmärk SoVS § 5 lg 2 p 4¹ tähenduses. Euroopa Nõukogu direktiiv 2004/113/EÜ eessõna punktid 16-17 selgitavad, et õigustatud eesmärk võib näiteks olla ka soolise võrdõiguslikkuse või meeste või naiste huvide edendamine, ühinemisvabadus (ühele sugupoolele mõeldud eraklubide liikmeks olemine) ning sporditegevuse korraldamine (näiteks ühele sugupoolele mõeldud spordiüritused). Mis tahes piirang peab sellegipoolest olema asjakohane ja vajalik ning hästi põhjendatud. Näiteks on volinik asunud seisukohale¹⁴, et naistele ööklubidesse tasuta sissepääsu tegemine ei lähe antud erandi alla. Sellelaadse naiste eeliskohtlemise eesmärk ei ole tegelikkuses toetada suurema hulga naiste osalust nende endi kaasamise eesmärgil, vaid muuta vastav meelelahutusasutus atraktiivsemaks just meeste seas. Sellise juhtumi puhul ei olnud tegemist SoVS § 5 lg 2 p-le 5 toodud erandiga.
13. Kui kaupade ja teenuste pakkumisel tehtava soodustuse ainuke eesmärk on äriline, ei ole tegu SoVS tähenduses õigustatud eesmärgiga. Ehk teisisõnu, kui sooduskampanial puudub otsene ebavõrdset kohtlemist vähendav või muu õiguslik eesmärk ning selle ainuke siht on äriline, on tegu sooliselt diskrimineeriva praktikaga. Volinik rõhutab, et võrdse kohtlemise põhimõtte ei nõua seoses kaupade ja teenuste kättesaadavusega, et kaubad ja teenused peaksid alati olema meestele ja naistele kättesaadavad ühtemoodi. Neid ei tohi lihtsalt pakkuda ühele sugupoolele soodsamalt.¹⁵ Näiteks

¹² Põhiseaduse § 31 kommentaarid, p 22

¹³ Põhiseaduse § 19 kommentaarid, p 14 ja 16

¹⁴ Voliniku seisukohta saab täies pikkuses lugeda soolise võrdõiguslikkuse seaduse kommenteeritud väljaandest (Juura, Tallinn 2010, lk 60), mis on arvutivõrgus kättesaadav aadressil: https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/Sooline_vordoiguslikkus/soolise_vordoiguslikkuse_seadus_kommenteeritud_valjaanne.pdf

¹⁵ Euroopa Nõukogu direktiiv 2004/113/EÜ, 13. detsember 2004, meest ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta seoses kaupade ja teenuste kättesaadavuse ja pakkumisega eessõnad 16-17

on võrdse kohtlemise põhimõttega kooskõlas olukord, kus pood müüb ainult naistele suunatud rõivaid, aga ei piira meeste ligipääsu selle poe kaubale muuhulgas ka läbi erineva hinna kehtestamise.

14. Kampaania lühike kestvus ja väike ulatus ei ole seaduse järgi määratletavad erandid üldisele keelule kehtestamiseks erinevaid hindasid eri sugudele. Ettevõtjal on mitmeid alternatiivseid võimalusi kampaania korras tähtpäeva tähistada, mis ei hõlma ärilisel eesmärgil erinevatele sugudele erinevate hindade kehtestamist.
15. Kokkuvõtvalt rikub kampaania korras eri sugudele erinevate hindade kehtestamine ärilisel eesmärgil soolise diskrimineerimise keeldu ning kampaania lühike kestvus ja ulatus ei ole erandjuhtum. Ettevõtjal on vabadus läbi viia erinevaid kampaaniaid seoses tähtpäevadega. See ei tohi aga tekitada olukorda, kus sama toodet või teenust müüakse erinevatele sugupooltele erinevate hindadega.

/Allkirjastatud digitaalselt/

Christian Veske
Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik